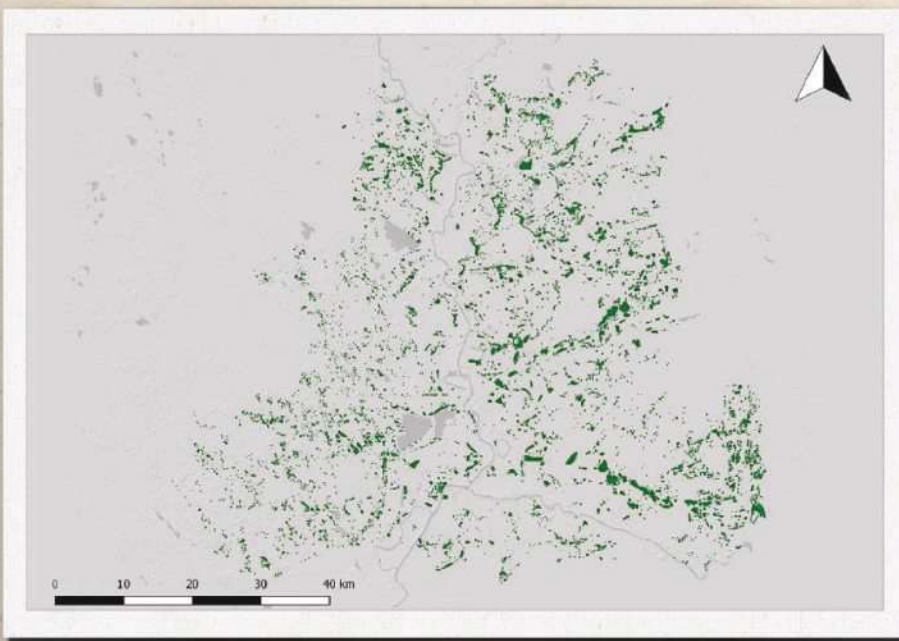

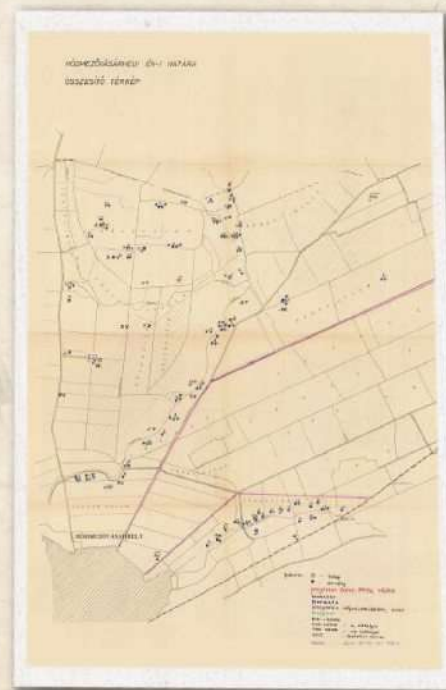
A Régészeti Tanszék topográfiai kutatásai

Csongrád megye (ma Csongrád-Csanád megye) régészeti topográfiája

1932-ben a szegedi régészeti intézet munkatársa, Banner János tette közzé a Magyar Régészeti Kataszteri Intézet létrehozására vonatkozó terveit. Ennek elsődleges célja a hazai régészeti lelőhelyek azonosítása és egységes rendszerben történő közzététele lett volna. Ez a terv ugyan nem valósult meg ekkor, azonban az 1960-as évektől kezdődően az MTA Régészeti Intézete irányításával megindultak topográfiai kutatások (terepbejárás során a régészek a szántás során a felszínre került leletanyag összegyűjtésére, azonosítására és a lehető legszélesebb körű elemzésére koncentrálnak). Ennek eredményeképpen a vidéki múzeumokkal együttműködve jelent meg a *Magyarország Régészeti Topográfiája* című, egyelőre máig torzóban maradt sorozat. Csongrád megyében az 1970-es évektől kezdődően a Móra Ferenc Múzeum és az egyetemi régészeti képzés együttműködésében az a döntés született, hogy a megye településeinek régészeti topográfiáit szakdolgozatok keretei között készítik el a hallgatók. A munka 2008-ig tartott, és a megye jelentős területét sikerült szisztematikusan bejárni. Az egyes települések régészeti topográfiáit járárok szerinti rendben, összesen öt kötetben tervezte megjelentetni a múzeum, de ez végül nem valósult meg, noha a megye régészeti kutatásának máig megkerülhetetlen pillérei a „terepbejárás szakdolgozatok”.

Szegedi régészhallgatók által bejárt Csongrád megyei területek

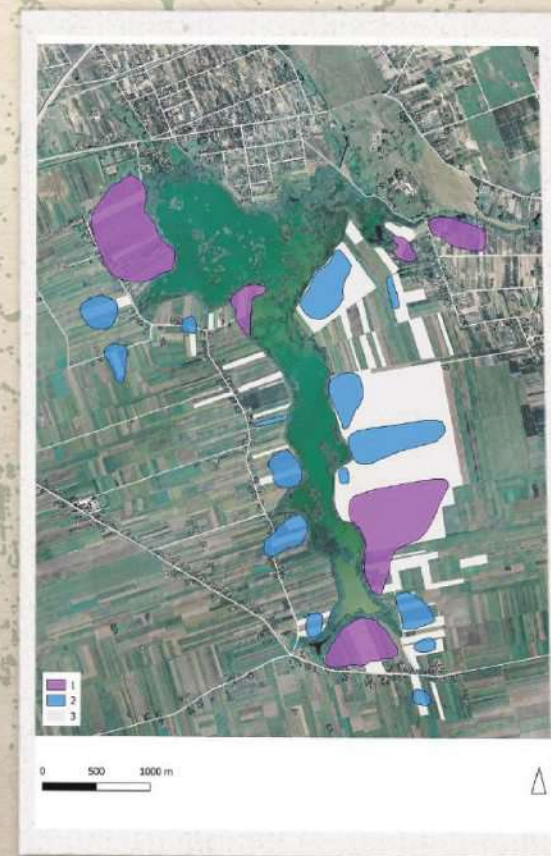
A „teszt terület” Hódmezővásárhely határában – Vályi Katalin összesítő térképe az 1976–1977-es terepbejárások során feltérképezett lelőhelyekről

Újrainduló topográfiai kutatások Hódmezővásárhely határában

Az MTA BTK Régészeti Intézete (2020-tól ELKH BTK Régészeti Intézet) és a szegedi egyetem Régészeti Tanszéke közötti 2016-os együttműködési megállapodás keretében kezdődtek meg Hódmezővásárhely területének régészeti topográfiai munkálatai (amihez csatlakozott a Csongrád Megyei Kormányhivatal Építéshatósági és Örökségvédelmi Főosztálya, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeum és a szegedi Móra Ferenc Múzeum). Az első, kutatásra kijelölt település, Hódmezővásárhely az ország második legnagyobb közigazgatási határával rendelkező városa, így már a kutatás tervezési szakaszában gyanítható volt, hogy feltérképezése különböző, elsősorban logisztikai és infrastrukturális akadályokba fog ütközni. Emiatt a település közigazgatási körzetén belül, a szakdolgozatok területi lehatárolásához igazodva, egy teszt terület kijelölésére került sor, amelyen a munka első fázisaként elsősorban az adatgyűjtési és terepi módszerek kipróbálása és fejlesztése volt a feladat. A tanszék hallgatói az általuk a terepen gyűjtött leletanyag megtisztításában, míg a tanszék munkatársainak egy része annak a meghatározásában is részt vett. A múzeumi, adattári és szakirodalmi adatgyűjtés 2016 első felében kezdődött meg és 2021 őszén zárult. A terepi munkák pedig 2017 és 2019 között zajlottak. Jelenleg az ELKH BTK Régészeti Intézetének munkatársai és a felkért külső szerzők dolgoznak a köteten.

Topográfiai kutatások a Vajdaságban

A tanszék hallgatói 2008 és 2014 között széleskörű topográfiai kutatásokat végeztek a Vajdaságban. A Horgos falu határában 2008–2010 között lefolytatott terepbejárások eredményeként 50 új régészeti lelőhelyet térképeztek fel. Az ezzel párhuzamosan, 2009-ben meginduló magyarkanizsai munkálatokkal kiegészülő kutatás során előkerült régészeti forrásanyag gazdagságát mutatja, hogy feldolgozása később öt BA-s szakdolgozat témáját is képezte. A Szabadkai Városi Múzeummal 2010-ben kötött megállapodás lehetőséget teremtett a Ludasi-tó környezetének topográfiai felmérésére, amely elsődlegesen a mikrorégió településtörténetének felvázolását tűzte ki céljául. 2012–2014 között az 1,5 km széles tóparti sávban végzett szisztematikus, extenzív, sávos módszerű terepbejárások során a tereptani gyakorlatukat teljesítő hallgatók 300,6 hektárt kutattak meg, ami 60, közülük 13 eddig ismeretlen lelőhely azonosítását eredményezte. A Ludasi-tó környezetében az emberi jelenlét nyomai már a paleolitikumtól kimutathatók, ám jelentősebb megtelepedéssel csak a korai neolitikumtól, a Körös-kultúra megjelenésével számolhatunk. A legintenzívebb településnyomok a római korból dokumentálhatók: a szármatákhoz összesen 25 lelőhely köthető. A magyarság emlékanyaga korszakokon átívelő: a honfoglalás korából 3 temető, az Árpád-korból a kisebb intenzitású lelőhelyek mellett 3 templomos hely, míg a késő középkorból több korábban alapított település továbbélése is kimutatható.

Terepbejárások során azonosított régészeti lelőhelyek a Ludasi-tó partján (1: korábban ismert, terepbejárással hitelesített lelőhelyek; 2: újonnan azonosított lelőhelyek; 3: terepbejárással kutatott területek)

Iparrégészeti kutatások

A szegedi Régészeti Tanszék az MTA VEAB Iparrégészeti és Archeometriai Munkabizottsággal együttműködve részt vett az Iparrégészeti lelőhelykataszter munkálataiban. Hallgatóink és oktatóink elsősorban a fém- és a kerámiaművesség témakörében dolgoztak. Az iparrégészeti jellegű ásatásokon, terepbejárásokon szerzett tapasztalatok az oktatásban is hasznosultak. A szakirodalmi adatgyűjtés mellett a hallgatók megtanulták a lelőhelyazonosítás és -térképezés módszereit. Az általuk összegyűjtött adatokat szemináriumi, illetve szakdolgozati keretek között dolgozták fel. Emellett több hallgató különféle lelőhelyek fém- és kerámiaanyagával kapcsolatos önálló kutatást is végzett, melynek eredményeit az Országos Tudományos Diákköri és a fiatal kutatók számára megrendezett konferenciákon ismertették. A legkiválóbb dolgozatokat az *AUSZ Acta Iuvenum Sectio Archaeologica* tanszéki folyóiratban tették közzé. A témában két nemzetközi konferenciát rendeztünk, melynek a megszervezésében és lebonyolításában ugyancsak részt vettek a hallgatók.

Gömöri János a 2016-os szegedi iparrégészeti konferencián

Szegedi régészhallgatók a hódmezővásárhelyi terepbejáráson

A Körös-kultúra jellegzetes leletei a Ludasi-tó partján fekvő lelőhelyekről